

Βρυξέλλες, 8 Νοεμβρίου 2024
(OR. en)

15234/24

EDUC 407
COMPET 1082
SOC 809

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	Ενίσχυση των ανθεκτικών στον χρόνο δεξιοτήτων και της ανταγωνιστικότητας μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης - Συζήτηση προσανατολισμού

Κατόπιν διαβούλευσης στο πλαίσιο της Επιτροπής Παιδείας, η Προεδρία κατήρτισε το συνημμένο ενημερωτικό σημείωμα, το οποίο θα χρησιμεύσει ως βάση για τη συζήτηση προσανατολισμού που θα πραγματοποιηθεί κατά τη σύνοδο του Συμβουλίου «Παιδεία, Νεολαία, Πολιτισμός και Αθλητισμός» στις 25 Νοεμβρίου 2024.

Ενίσχυση των ανθεκτικών στον χρόνο δεξιοτήτων και της ανταγωνιστικότητας μέσω της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Ενημερωτικό σημείωμα της Προεδρίας

Αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και των ελλείψεων δεξιοτήτων

Η έκθεση Draghi του 2024¹ τονίζει ότι η ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσει επείγοντως τα κενά δεξιοτήτων της αν θέλει να διατηρήσει και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της στην παγκόσμια σκηνή, δεδομένου ότι, επί του παρόντος, η Ευρώπη υστερεί, ιδίως σε σύγκριση με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Κίνα. Η έκθεση αναφέρει ότι οι χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες αποτελούν σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Υπογραμμίζει επίσης ότι οι ελλείψεις εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης είναι πιθανό να οξυνθούν με την πάροδο του χρόνου. Οι προβλέψεις για το 2035 δείχνουν ότι οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού θα είναι εντονότερες σε μη χειρωνακτικά επαγγέλματα υψηλής ειδίκευσης — δηλαδή σε επαγγέλματα που απαιτούν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης—, ως αποτέλεσμα των αναγκαίων αντικαταστάσεων λόγω των συνταξιοδοτήσεων και των μεταβαλλόμενων απαιτήσεων της αγοράς εργασίας. Η έκθεση αναφέρει ότι αυτό το χάσμα δεξιοτήτων επιδεινώνεται από την έλλειψη ευθυγράμμισης μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας, γεγονός που βλάπτει την ικανότητα της Ευρώπης να ανταγωνίζεται αποτελεσματικά στην ταχέως εξελισσόμενη παγκόσμια οικονομία. Προσδιορίζει κρίσιμους τομείς στους οποίους το εργατικό δυναμικό της Ευρώπης πρέπει να ενισχυθεί, ειδικότερα στους τομείς των ψηφιακών τεχνολογιών, των πράσινων βιομηχανιών και της προηγμένης παραγωγής. Εστιάζοντας σε πρωτοβουλίες αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, ιδίως σε αυτούς τους στρατηγικούς τομείς, η Ευρώπη μπορεί να αναπτύξει ένα πιο ανταγωνιστικό, καινοτόμο και ανθεκτικό εργατικό δυναμικό ικανό να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη.

¹ Έκθεση με τίτλο «Το μέλλον της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας» που υπέβαλε ο Mario Draghi στις 9 Σεπτεμβρίου 2024.

Η έκθεση Draghi τάσσεται υπέρ μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων, με την οποία θα αξιοποιηθεί η συνεργασία μεταξύ ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ), κυβερνήσεων και του ιδιωτικού τομέα. Προτείνει την προώθηση ισχυρών διασυνοριακών συμπράξεων που θα συνδέουν τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης με τις ανάγκες της βιομηχανίας. Ενσωματώνοντας τις προτάσεις των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στη ζήτηση δεξιοτήτων σε ολόκληρη την Ευρώπη μέσω των οικείων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Με αυτό τον τρόπο, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες θα μπορούν να αποκτήσουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την επιτυχία στην παγκόσμια οικονομία. Οι νέες δεξιότητες, πέραν του ότι ενισχύουν τις επαγγελματικές ικανότητες, συμβάλλουν επίσης σημαντικά στην προσωπική ανάπτυξη του ατόμου και του επιτρέπουν να συμμετέχει στη διά βίου μάθηση.

Η ΕΕ έχει δρομολογήσει διάφορες σημαντικές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης, το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων, το σχέδιο δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση και το σύμφωνο για τις δεξιότητες. Το πρόγραμμα Erasmus+ και άλλα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα ανταλλαγών επίσης διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, χρηματοδοτώντας σχέδια κινητικότητας και συνεργασίας που ενισχύουν τις ευκαιρίες μάθησης σε διασυνοριακό επίπεδο.

Το σχεδιαζόμενο ευρωπαϊκό πτυχίο

Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής², το σχεδιαζόμενο ευρωπαϊκό πτυχίο επίσης θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του χάσματος δεξιοτήτων, προωθώντας την ανάπτυξη προγραμμάτων κοινού πτυχίου που ευθυγραμμίζονται καλά με τις τρέχουσες και τις μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας σε όλα τα κράτη μέλη. Με το ευρωπαϊκό πτυχίο θα καταβληθεί προσπάθεια να διευκολυνθεί η συγκέντρωση πόρων και εμπειρογνώσιας, ώστε να έχουν οι εκπαιδευόμενοι και οι εκπαιδευόμενες πρόσβαση σε δεξιότητες αιχμής και γνώσεις κρίσιμης σημασίας για αναδυόμενους τομείς, όπως είναι οι πράσινες τεχνολογίες και οι ψηφιακές βιομηχανίες. Τα ακριβή κριτήρια για το προτεινόμενο ευρωπαϊκό πτυχίο, για παράδειγμα όσον αφορά τη συνάφεια με την αγορά εργασίας, δεν έχουν ακόμη καθοριστεί από το Συμβούλιο. Οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας συνδημιουργίας ενός πιθανού ευρωπαϊκού πτυχίου έθιξαν τη σχέση με τη διαδικασία της Μπολόνια, τις πτυχές της εσωτερικής και της εξωτερικής διασφάλισης ποιότητας και την ανάπτυξη των προτεινόμενων πρωτοβουλιών λαμβανομένων υπόψη των εθνικών αρμοδιοτήτων. Απαιτούνται περαιτέρω διαβουλεύσεις, ιδίως υπό το φως, μεταξύ άλλων, της έκθεσης σχετικά με τα τελικά αποτελέσματα των σχεδίων πειραματισμού της πολιτικής Erasmus+ για σήμα ευρωπαϊκού πτυχίου και πιθανό ευρωπαϊκό νομικό καθεστώς για συμμαχίες ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν πλήρως οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τα κενά δεξιοτήτων, η Ευρώπη χρειάζεται την ποικιλομορφία των προγραμμάτων κοινού/διπλού πτυχίου, καθώς και καίριας σημασίας δράσεις κινητικότητας και ανταλλαγών με πλήρη αναγνώριση των ακαδημαϊκών μονάδων όλων των φοιτητών και φοιτητριών. Το ζήτημα της χρηματοδότησης του πιθανού ευρωπαϊκού πτυχίου —τόσο για τα ΑΕΙ όσο και για τους φοιτητές και τις φοιτήτριες— έχει επίσης κρίσιμη σημασία από την άποψη της ανταγωνιστικότητας και πρέπει να συζητηθεί διεξοδικά. Η μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα και η παροχή ίσων ευκαιριών για όλα τα ΑΕΙ είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης στην Ευρώπη.

² Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 27ης Μαρτίου 2024, με τίτλο «Σχέδιο στρατηγικής για ένα ευρωπαϊκό πτυχίο» [COM (2024) 144 final].

Στήριξη των ευρωπαϊκών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

Η έκθεση Draghi τονίζει ότι η Ευρώπη, παρότι διαθέτει στέρεα θεμέλια στην εκπαίδευση, δυσκολεύεται να αξιοποιήσει το δυναμικό αυτό για σκοπούς οικονομικής ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Επιπλέον, η έκθεση επισημαίνει ότι, αν και η Ευρώπη αριστεύει από άποψη γενικού μορφωτικού επιπέδου —δεδομένου ότι σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού κατέχει πτυχία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης—, υπολείπεται στην παραγωγή αποφοίτων υψηλής ειδίκευσης σε κρίσιμους τομείς όπως οι θετικές επιστήμες, η τεχνολογία, η μηχανική και τα μαθηματικά (STEM). Τα ευρωπαϊκά ΑΕΙ έχουν τη δυνατότητα να εφοδιάζουν τους φοιτητές και τις φοιτήτριες με δεξιότητες αιχμής και να προωθούν την καινοτομία. Η έκθεση Draghi συνιστά να αυξηθούν οι επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη και να δημιουργηθούν οικοσυστήματα καινοτομίας που να συνδέουν τα ΑΕΙ, τις νεοφυείς επιχειρήσεις και τη βιομηχανία. Τα οικοσυστήματα αυτά θα επιτρέψουν στα ΑΕΙ να λειτουργούν ως κόμβοι τεχνολογικής προόδου που θα παρουσιάζουν πρωτοποριακά επιτεύγματα σε τομείς όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η πράσινη ενέργεια και η βιοτεχνολογία. Μετατρέποντας τα ευρωπαϊκά ΑΕΙ σε κόμβους έρευνας αιχμής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, η ΕΕ μπορεί να προωθήσει τεχνολογικά επιτεύγματα που όχι μόνο ενισχύουν την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα, αλλά και δημιουργούν θέσεις εργασίας υψηλής αξίας και προσελκύουν ταλέντα.

Επιπλέον, πρωτοβουλίες της ΕΕ όπως οι συνασπισμοί ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και τα προγράμματα Erasmus+ και «Ορίζων Ευρώπη» είναι καθοριστικής σημασίας για την προώθηση της διακρατικής συνεργασίας, επιτρέποντας στα ΑΕΙ να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές, πόρους και καινοτόμες μεθόδους διδασκαλίας. Η διακρατική συνεργασία όχι μόνο ενισχύει την ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, αλλά συμβάλλει επίσης στην καλλιέργεια ενός ποικιλόμορφου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού που είναι απαραίτητο για την προώθηση της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ. Αυτή η δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαίδευσης, έρευνας και βιομηχανίας μπορεί να δώσει στα ΑΕΙ τη δυνατότητα να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση μιας ανταγωνιστικής και ανθεκτικής οικονομίας της ΕΕ, ικανής να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του μέλλοντος.

Με βάση τις πληροφορίες που παρουσιάστηκαν, η Προεδρία καλεί τους/τις υπουργούς να εξετάσουν τα ακόλουθα ερωτήματα για συζήτηση επί του θέματος.

1. Πώς θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε τις ανθεκτικές στον χρόνο δεξιότητες και την ανταγωνιστικότητα μέσω του σχεδιαζόμενου ευρωπαϊκού πτυχίου;
2. Πώς μπορούν να υποστηριχθούν τα ευρωπαϊκά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να γίνουν κινητήριες δυνάμεις της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο;